

Et inferius :

Aversi teneri facem, congesta cremantur
Thura dona, dapes, fuso crateres olivo.
Postquam colapsi cineres et flamma quiesvit,
Reliquias vino, et bibulam lavere favillam;
Ossaque lecta cado textit Choroneus abeco.

Idem fecere Græci. Unde Lucianus, dialog. De
Luctu : « Græcus, inquit, exurit, Persa defodit. »
Et Silius Italicus, lib. XIII :

Cecropidis ob patriam Mavertis sorte pereptis,
Decrevit simul communibus urere flammis.

Idem secuti sunt Romani. Audi Servium in lib.
III *Eneid.* : « Romani contra faciebant combu-
rentes cadavera, ut statim anima in generalita-
tem, id est, in suam rediret naturam. » Respexit
huc Ovidius lib. X *Trist.*, eleg. 4 :

Spiritus hic vacuus prius extenuandus in auras
Ibit, et in tepido deseret ossa rogo :
Quam subeant animo meritorum obliviam nostro, etc.

Et Silius Italicus, lib. X in *funere Pauli* :

Hec Lybys : Atque recens crepitantibus undique flammis,
Albercas anima exultans evasis in auras.

Causam dat Quintilianus, *Declamat.* X : « Vete-
res, inquit, senserunt corpus in morte resolvi ;
animam vero flammæ vigoris impetum perenni-
tatemque non ex nostro igne sumentem, sed quo
sidera volant, et quo sacri torquentur axes inde
venire, unde omnium rerum auctorem parentem-

que spiritum ducimus, nec interire, nec sive
nec ullo mortalitatis affici fato ; sed quoties hu-
mani pectoris carcerem effregerit, et exonerata
membris mortalibus levi se igne lustraverit, pe-
tere sedes inter astra. »

Rursum, Servius in libro XI *Æneid.* : « Heracli-
tus, ait, qui omnia vult ex igne constare, dicit
debere corpora in ignem resolvi ; Thales vero,
qui confirmat omnia ex humore procreari, dicit
obruenda corpora, ut possint humore resolvi. »
Censebant ergo illi ideo cadaver esse combu-
rendum, ut anima hoc modo a corporis sordibus
purgaretur, et ad igneam suam naturam rediret.

13. ET JEJUNAVERUNT SEPTEM DIEBUS, — non tantum
ob dolorem et luctum, sed etiam ut Saulis anime
suffragarentur ; nesciebant enim ipsum se occi-
disse, et mortuum in peccato mortali, sed hinc
pieque de ejus salute sperabant. Ita Beda, qui et
addit : « Hoc etiam modo pium Christianorum
genus dellet eos qui, repugnantes demonibus,
labuntur in sæculo, quod est lubricum ; Gelboe
enim montes interpretantur lubrici montes. » Vide
Bellarminum, lib. I *De Purgatorio*, cap. II.

Quoad Synchronismum historie profane, sub
Samuele et Saule regnavit Athenis Codrus, qui
ex oraculo audiens Athenienses in prælio fore
victores, si ipse in eo occumberet, pro patria se
morti ædique obtulit, itaque victoriam et imperi-
um sua morte sancivit ; tunc quoque desit reg-
num Sicionium et Mycenæum, cepitque Corin-
thium, ita Eusebius in *Chrono.*

COMMENTARIA

IN

LIBRUM SECUNDUM SAMUELIS

SIVE

REGUM.

Liber primus descripsit gesta Samuelis et Sau-
lis regis ; hic vero secundus describit gesta Davi-
dis regis. Occasus enim Saulis fuit ortus Davidis.

Eodem enim die, quo occidit saul, exortus est
David, quasi novus sol oriens israeli, qui proinde
mox Sauli in regno Judæ successit.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

David Saulis mortem, occiso nuntio qui eum se occidisse dicebat, ulciscitur ; mox, vers. 17, cum toto
Israele solemnè pompa et carmine funebri ejus mortem luget.

1. Factum est autem, postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur a cæde Amalec,
et maneret in Siceleg duos dies. 2. In die autem tertia, apparuit homo veniens de castris
Saul, veste conscissa, et pulvere conspersus caput ; et ut venit ad David, cecidit super faciem
suam, et adoravit. 3. Dixitque ad eum David : Unde venis ? Qui ait ad eum : De castris Israel
fugi. 4. Et dixit ad eum David : Quod est verbum quod factum est, indica mihi. Qui ait :
Fugit populus ex prælio, et multi corruentes e populo mortui sunt ; sed et Saul et Jonathas
filius ejus interierunt. 5. Dixitque David ad adolescentem qui nuntiabat ei : Unde scis quia
mortuus est Saul, et Jonathas filius ejus ? 6. Et ait adolescens qui nuntiabat ei : Casu veni in
montem Gelboe, et Saul incubebat super hastam suam ; porro currus et equites appropin-
quabant ei, 7. et convexus post tergum suum, vidensque me vocavit. Cui cum respondiissem :
Adsum, 8. dixit mihi : Quisnam es tu ? Et aio ad eum : Amalecites ego sum. 9. Et locutus est
mihi : Sta super me, et interfice me, quoniam tenent me angustia, et adhuc tota anima mea
in me est. 10. Stansque super eum, occidi illum ; sciebam enim quod vivere non poterat
post ruinam ; et tuli diadema quod erat in capite ejus, et armillam de brachio illius, et attuli
ad te dominum meum huc. 11. Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque
viri qui erant cum eo ; 12. et planxerunt, et flevērunt, et jejunaverunt usque ad vesperam
super Saul, et super Jonatham filium ejus, et super populum Domini, et super domum Israel,
eo quod corruissent gladio. 13. Dixitque David ad juvenem qui nuntiaverat ei : Unde es tu ?
Qui respondit : Filius hominis advenæ Amalecitarum ego sum. 14. Et ait ad eum David : Quare
non timuisti mittere manum tuam ut occideres christum Domini ? 15. Vocansque David unum
de pueris suis, ait : Accedens irruere in eum. Qui percussit illum, et mortuus est. 16. Et ait ad

eum David : Sanguis tuus super caput tuum; os enim tuum locutum est adversum te, dicens: Ego interfeci christum Domini. 17. Planxit autem David planctum hujusemodi super Saul, et super Jonatham filium ejus (18. et præcepit ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in libro justorum). Et ait : Considera, Israel, pro his qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. 19. Incliti, Israel, super montes tuos interfeci sunt : quo modo ceciderunt fortes? 20. Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in campis Ascalonis; ne forte latentur filiæ Philistiim, ne exultent filie incircumcisorum. 21. Montes Gelboe, nec res nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum; quia ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo. 22. A sanguine interfectorum, ab adipem fortium, sagitta Jonathæ nunquam rediit retrorsum, et gladius Saul non est reversus inanis. 23. Saul et Jonathas amabiles, et decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi; aquilis velociores, leonibus fortiores. 24. Filia Israel, super Saul flete, qui vestiebat vos cocco in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro. 25. Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Jonathas in excelsis tuis occisus est? 26. Doleo super te, frater mi Jonathas decore nimis, et amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam. 27. Quomodo ceciderunt robusti, et perierunt arma bellica?

2. IN DIE AUTEM TERTIA APPARUIT HOMO VENIENS DE CASTRO SAUL. — Fabulantur Rabbinii hunc hominem nuntiantem Davidi mortem Saulis fuisse filium Doeg Idumæi, sicut fingunt Doeg fuisse armigerum Saulis, qui se cum eo occidit, ut dixi lib. I, cap. xxxi, vers. 4.

8. AMALECITES EGO SUM. — Philo, vel potius Pseudophilo, in *Antiquit. Biblicis*, ait Amalecites hunc nomen fuisse Edab, eumque fuisse filium Agag regis Amalecitarum, quem Samuel interfecerat; et Saulum, audit istum esse Amalecitarum filium Agag, dixisse : « Ecce nunc venerunt super me verba Samuelis, quando dixit : Qui natus erit ex Agag, erit tibi in scandalum; vade autem et dic David : Ego occidi inimicum tuum; et dices ei : Hec dicit Saul, ne memor sis odii mei, et injustitiæ meæ. »

9. STA SUPER ME, ET INTERFICE ME. — *g. d.* Incumbe gladio super me, eumque mihi infige, itaque me interfice. Josephus, lib. VII, cap. 1 et II, censet adolescentem hunc dicere verum, quasi Saul præ pavore et debilitate non valens gladio suo se ipsum occidere, advocavit hunc juvenem, qui eum occiderit. Sic et R. Levi. Verum potius Sacre Scripturæ, quam huic juveni, qui Davidi adulatur, credendum est, que lib. I, cap. xxxi, vers. 2 et 31, discrete asserit, quod Saul se ipsum occiderit. Mentitur ergo hic juvenis dicens se Saulum occidisse, ut gratiam Davidis per hostem ejus Saulum a se occisum acciperet, inquit Theodoretus, Eucherius, Procopius, Angelomus, Lyranus, Abulensis, Serarius, Tornellus, Saliarius et alii. Vere tamen ipse diadema Saulis defulit ad Davidem, quia peracto prælio, et cæso Saul, sponte vel casu venit in montem Gelboe, ubique Sauli diadema detraxit, inquit Abulensis et Cajetanus.

QUONIAM TENENT ME ANGSTIE. — Chaldeus, *træmor*, Septuaginta, *inestra*; Hebræus *עַוְוַר* *scabats*,

id est, conclusio, constrictio, angustia, tum cordis, tum hostium, qui me undique cingunt. Porro *scabats*, significat quoque vestem ocellatam, quasi ocellis inclusam et conclusam, qualis est lorica reticulata militum, et Ephod pontificis, siquæ hic accipiunt Rabbinii; sed varie. *Primo* enim R. Levi exponit de lorica reticulata Saulis, *g. d.* Saul : Occide me, quia ego me transfodere nequeo ob loriceam reticulatam qua tegor. *Secundo*, alii exponunt de loriceis hostium, *g. d.* Cingunt et constringunt me loriceis hostium equites; unde et Tigurina vertit, *apprehendit me cona*, scilicet equitum. *Tertio*, alii in *Mideus* explicant de Ephod pontificis, *g. d.* Tenent et terrent me sacerdotes, et pontifex Achimelech quos injuste cap. xxi, occidi; hi a me penas exigunt, quasi Saul ex sceleris conscientia cognoverit se adigi ad necem, ob cæcos sacerdotes. Addit Abulensis, *Quæst. V*, Saulum vidisse umbras et spectra sacerdotum vestibus sacerdotalibus indutorum, que ipsum terrebant; verum planius Noster *scabats* vertit, *angustia*; unde ei consentit Chaldeus et Septuaginta. Hinc et Vatablus vertit, *apprehendit me tremor*, vel *trepidatio*.

ET ADHUC TOTA ANIMA MEA IN ME EST. — *g. d.* Licet vehementer vulneratus sim a sagittariis, ut dictum est cap. xxxi, vers. 3, tamen adhuc totum vivo, metuoque ne vivus in manus hostium incidam, illique me probrose excrucient et necent; tu ergo cito transfode et occide me. Alludit ad mortuorum : hi enim sensim per partes emoriuntur. *Primo* enim anima recedit ab oculis, ut non videant; inde ab auribus, ut non audiant, et ita pedetentim recedit a cæteris partibus, donec ipsum cor deserat; quo facto homo plene moritur. Unde Aristoteles : « Cor, inquit, in homine est primum vivens, et ultimum moriens. » Ex adverso oculi sunt ultimum vivens, et primum moriens : in embryone enim, ultimo

formatur oculi. Hinc Seneca, *epist.* 30 : « Senilis, ait, anima in primis labris est, nec magna vi distrahatur a corpore. » Nam, ut ait S. Ambrosius : « Mors senibus præ fortibus est, juvenis in infidibus. »

14. UT OCCIDERE CHRISTUM DOMINI. — puta Saulum, qui a Domino per Samuelem chrismate, sive oleo, unctus erat in regem Israelis, ideoque quasi sacer erat et inviolabilis.

16. SANGUIS TUUS SUPER CAPUT TUUM. — *g. d.* Sanguis tui effusionem tibi tuoque capiti imputa, quia fassus es te occidisse Saulum regem : per enim est ut sanguinem Saulis, quem fudisti, tuo sanguine et morte luas. Hinc enim est lex talionis a Deo sancita. Dices : Volenti non fit injuria; Saul autem volebat et rogabat occidi. Respondeo *primo*, Saul non poterat hoc velle, nec poterat hic cedere jure suo; *secundo*, esto hic Sauli volenti occidi propria non fieret injuria; fiebat tamen injuria Deo, qui erat dominus vite Saulis; et reipublicæ cujus caput erat Saul. Ita S. Thomas, III part., *Quæst.* XLVII, art. 6, ad 3.

Quæres, an licite David Amalecitarum hunc occidi jussisset, cum nondum esset rex, nec haberet auctoritatem regiam? Respondeo affirmative. Habuit enim hanc potestatem, quia sciebat post mortem Saulis regnum ad se pertinere ex dispositione Dei. Ad hoc enim in regem unctus erat a Samuele, ut Sauli a Deo rejecto, vel adhuc vivo, ut volent nonnulli, vel potius morientis, in regno succederet. Ita Abulensis, Cajetanus, Serarius et alii. Adde Davidem a Saule fuisse auctoratum belli ducem, et contra hostes Israelis pugnet, eosque occideret : hostis autem erat hic Amalecitas, quia regem Israelis se occidisse fatebatur, benigne jusserrat Deus omnes Amalecitas occidi, ut audivimus cap. xv; ac reus ipse Davidem pro rege et judice agnoscebat, utpote ad quem diadema, regie dignitatis insigne, delulerat.

18. ET PRÆCEPIT UT DOCCERENT FILIOS JUDA ARCUM.

— Chaldeus, *ad jaciendum arcum*. Unde Beda, Lyranus, Abulensis, Vatablus, Saliarius et alii sic exponunt : Præcepit ut docerent filios Juda artem militarem, sive artem sagittandi, quia multus erat tum sagittarum usus; et tribum Juda hoc tempore præsidium esse oportebat totius populi contra viros Philisteos, *g. d.* Hortatus est ne desponderent animos in adversis rebus, sed ad futura se bella instruerent, ne, quemadmodum nunc contigerat vici a Philisteis arte sagittandi, cum Saul ipse fuit vulneratus fuerit, totusque exercitus fusus ac fugatus, ita in posterum eveniret (1).

Verum, aptius cum Serario, Sanchez et Mariana, per *arcum*, accipias ipsum *planctum*, sive threnum, et carmen funebre Davidis; hujus enim titulus erat *arcus*, eo quod in eo laudaretur arcus

(1) Hic liber *Justorum* de quo fit mentio in hoc versu, et jam citatus in libro Jeron., nusquam invenitur nostris temporibus.

et fortitudo bellica Saulis et Jonathæ. Simili modo Psalmi suos habent titulos a quibus denominantur. Sic apud Græcos Ode quadam dicta est *Harmodium*, quia heroica facta Harmodii celebrat. Aliæ Ode dictæ sunt *Daphnis* et *Nyctæ*, quia eos dilaudant. Aliæ vocantur *fastula* et *scantum*, apud Theocritum; sic psalmos et hymnos in Ecclesiæ cani solitos vulgo vocamus : *Te Deum laudamus*, *Magnificat*, *Benedictus*, *De profundis*, *Miserere*, ab eorum initio et titulo sive argumento. Id haec esse patet *primo*, quia aliqui nulla est hic conexio; quid enim arcus faciet ad planctum Davidis? *Secundo*, quia in Septuaginta habetur Davidem edidisse non simpliciter threnum, sed threnum hunc, seu, ut Noster, *hujusmodi*; deinde in iisdem nullum aliud nomen quod arcui respondeat, præter threnum. Adhæc subjungitur David ipse dixisse, ut doceret filios Juda : quam rem ipsum scilicet, quem solum nominantur, threnum. *Tertio*, tradidit Josephus Judæos ita diligenter threnos istos didicisse, ut ad eam usque tempora hæserint. *Quarto*, quia simili modo Jeremias imminente exitio Hierosolymæ jubet ut filios doceant threnum, et modum plangentium : « Doceat, inquit cap. ix, vers. 20, filias vestras lamentum, et unaquæque proximum suum planctum. » Tales sunt threni Jeremias. *Quinto*, quia moris fuit hujusmodi carmina docere et discere, ut patet *Deuteronomio*, cap. xvii, et II *Paral.* xxxv, 23, ubi dicitur Jeremias didicisse threnos de morte Josiæ regis : « Cujus, inquit, omnes cantores atque cantatrices usque in præsentem diem, lamentationem super Josiam replicant. »

Tropologie S. Hieronymus, et ex eo Rupertus : David, inquit, dixit ut Dominus « doceret filios Juda arcum, » id est reges Juda doceret fortitudinem, ut fortes et intelli essent in timore Domini, et in præceptis Dei, ne per inobedientiam reges Juda a fortitudine et timore Domini, sicut Saul, recederent, et eo modo quo ipse perierat, perirent. Fortitudo enim deest omnibus qui tentationibus cedunt et in peccata currunt; si enim fortiter his resisterent, non peccarent, quia qui tentatur, maxime eget fortitudine, quam precibus impetrare debet a Deo.

SICUT SCRIPTUM EST IN LIBRO JUSTORUM. — « Liber Justorum, ait S. Hieronymus, est liber Samuelis, » ubi continetur Propheta justus, Samuel videlicet, Gad et Nathan; in quo libro scriptum esse perhibetur, qualiter Saul recedens a timore per inobedientiam suam perierit. Verum incongruum est ut idem liber et auctor citet seipsum; quare alius hic liber esse videtur. Quis et qualis fuerit dixi, *Josue* x, 13. In hoc ergo libro totus hic Davidis threnus et epitaphium Saulis conscriptus fuit, eujus pars duntaxat hic recensetur.

CONSIDERA, ISRAEL, PRO HIS QUI MORTUI SUNT SUPER EXCELSA (EXCELSUM MONTEM GELBOE) TUA VENERATI.

19. INCLITI, ISRAEL, SUPER MONTES TUOS INTER-

FACTI SUNT: QUOMODO CRECIDERUNT FORTES? — Hic versus in re et sensu idem est cum priore. Unde pro his duobus versibus, unus duntaxat est in Hebræo, Septuaginta et Chaldaeo. Quare duplex hic versus ortus est ex duplici versione textus hebraici. Prior ex versione Aquilæ (quam sequitur Procopius), ideoque eum nonnulli codices Vulgatæ editionis, ut Regii, omittunt; posterior ex versione S. Hieronymi Hebræa ad verbum habent, *decus Israelis in excelsis tuis vulnerata est; quomodo corruerunt herpes?* Ita Valabius. Alloquitur David terram Israël, q. d. O inolyta terra Israël, in tuo monte Gelboe vulneratus occubuit Saul cum Jonatha, qui erat deus, desiderium et gloria (hæc omnia enim significat צבא tsebi) tua; hi duo enim erant invicti tui heroes. Chaldaeus verit, *steterunt super Israel, super domum fortitudinum vestrarum elevati sunt occisores, quomodo ceciderunt fortes?* Septuaginta Romana habent, *sta, Israel, super mortuos tuos, in excelsis vulneratos; quomodo ceciderunt potentes?* Pro sta, Græce est *cretaea*, q. d. insiste et incumbere fixe in hanc considerationem; Aquila *ἀπέθανον*, id est diligenter expendit. Est hoc carmen spiritu militaria conscriptum, utpote a Davide milite de robustis militibus Saule et Jonatha.

21. **MONTES GELBOE, NEC PLUVIA, NEC ROS VENIANT SUPER VOS, NEQUE (IN VOBIS) SINT AGRİ PRIMITIARUM, —** ex quibus fructus nascentur, quorum primitiæ Deo ex lege offerantur. «Montes Gelboe» in longum porrecti ab Occidente in Orientem per undecim leucas, sunt in confinio dimidiæ tribus Manasse et tribus Issachar, quorum initium est ab urbe Jesrahel, et fere usque ad Jordanem pertingunt. Videtur David maledicere et sterilitatem imprecari montibus «Gelboe», id est creaturæ irrationali, non quatenus creatura Dei est, sed quatenus illa fuit occasio et locus tantæ cladis Saulis et Hebræorum; quod non est peccatum. Vide D. Thomam, II II, *Quest. LXXVI*, art. 2. Audi S. Ambrosium, lib. II *De Cain*, cap. viii: «Natura, inquit, ex innocentis soli damnatione, ostendit futura supplicia noxiorum; propter igitur hominum peccata, et ipsa elementa damnantur. Denique David montibus Gelboe perpetuæ sterilitatis penam oplavit.»

Simili modo Job, cap. iii, maledixit diei natiuitatis suæ, æque ac Jeremias, cap. xx, vers. 14, eo quod illa sibi tot malorum fuisset occasio et porta: vide ibi dicta. Addit S. Gregorius, lib. IV *Moral.* cap. iv, per montium sterilitatem, homines, puta Judæos, puniri; hi enim sua iniquitate meruerunt ut rex eorum ibidem occideretur.

Veniunt amen est Davidem hic vere et serio montibus Gelboe non maledixisse, nec eis imprecationem fuisse sterilitatem; sed iussio militarily, ut animi dolorem significaret, q. d. *Æquum et dignum esset, ut vos, o montes Gelboe, in memoriam tantæ cladis privaremini semper rore et pluvia, ac frugibus et fructibus, eo quod in vo-*

bis hæc clades peracta sit. Ita Abulensis, Cajeta- nus et alii.

Porro Rabanus et Glossa dicunt hanc execrationem fuisse quasi vaticinium, quoad reipso completum sit. Nam montes Gelboe fuisse antea valde fertiles, postea summe steriles; idque sentire videtur S. Ambrosius, lib. III *Offic.* ix. Certum enim est montes Gelboe multis in locis esse petrosos, aridos et steriles, teste Bredembachio, Adrichomio et aliis terræ sanctæ Chorographis. Verum alii asserunt montes hos tales fuisse ante flavidem: alii censent sterilitatem hanc eis obdixisse a tempore Eliæ, qui toti Israeli sterilitatem et siccitatem sua imprecatione indixit III *Reg.* xvii, 1. Ita Magister *Hist. Scholast.* Porro Abulensis asserit se nosse viros, super quos in monte Gelboe pluvia ceciderit.

Allegorie S. Gregorius, lib. IV *Moral.* cap. IV: *Allego* «Gelboe, inquit, interpretatur decursus; per Saul autem unctum et mortuum, mors nostri mediatoris exprimitur: non immerito per Gelboe montes superba Judæorum corda signantur, quæ dum in hujus mundi desideris defluunt, in Christi, id est uncti, se morte miscuerunt. Quia in eis unctus rex corporaliter moritur, ipsi ab omni gratiæ rore siccantur.»

Porro Pagninus in *Nomin. Hebr.*: «Gelboe, inquit, hebraice idem est quod *occurus tumoris*, vel *inflatio*; ibi enim cadunt et ruunt impii, uti superbus Lucifer et summo cœlorum, ideoque in Gelboe cæsus est Saul.

Mystice S. Bernardus, serm. 34 in *Cant.*, per «montes Gelboe,» accipit demones, item tepidos et irreligiosos; hi enim sunt aridi et steriles gratiæ et honorum operum. Audi S. Bernardum: «Peccator videbit et irascetur, dentibus suis fremet et tabescet. Quam miser, cum suspicit cælos, in quibus innumeros montes intuetur divina claritate fulgentes, divinis laudibus resultat, sublimis in gloria, abundantes in gratia! Quam miserior, cum respicit terram, montes nihilominus quamplurimos de populo acquisitionis habentem, fide solidos, spe excelsos, charitate spatiosos, cultos virtutibus, honorum operum fructibus refertos, de rore cœli, tanquam de salta sponsi quotidianam capientes benedictionem?»

Pergit deinde S. Bernardus, idque exaggerat: «Cum quanto putamus dolore et ranore aspiciat ille cupidissimus glorie, istos in circuitu suo tam gloriosos montes, cum se et suos e regione incullos, tenebrosos, bonis omnibus infecundos despiciat, ita ut se sentiat esse opprobrium hominum, et Angelorum qui omnibus exprobrat, secundum illud in Psalmis: Draco iste quem formasti ad illudendum ei!»

NEQUE SINT AGRİ PRIMITIARUM, — id est fructuum, e quibus Deo selignantur et offerantur primitiæ. Chaldaeus verit, *challeta* (pro quo Interpres Latinus in *Biblia Regis* perperam posuit

halcha) id est *placenta* vel *collyrida* quæ offerretur quasi fructuum primitiæ.

Quasi non esset unctus oleo. — supple Saul, qui unctus fuit Samueli in regem. Aliqui *unctus* referunt ad *clypeum*: unde R. Salomon et Valabius censent in creatione regis, non solum regem, sed et clypeum ejus, solere ungi oleo, ut ex hac unctione fieret lubricus ad excutiendum tela hostium; sed sic omnium militum clypei debuissent ungi, uti recte id confutans argumentatur Abulensis, qui quoque clypeum regis ungi solitum asserit; sed aha de causa, scilicet ut ejus dignitas æque ac fortitudo bellandi hac unctione representaretur, q. d. Clypeus Saul olim unctus oleo, jam adeo sanguine hostium perunctus est, ut prior illa Dei unctio in eo non appareat; atque perinde ac si «non esset unctus oleo.» Favet Isaias, cap. xxi, vers. 3, dicens: «Surgite, principes, arripite (Hebraice *ungite*) clypeos,» ut scilicet sint politi, tersi et fulgentes. Unde Chaldaeus verit, *tergite et lucida facite arma*. Vide ibi dicta.

22. **A SANGUINE INTERFECTORUM, AB ADIPE FORTIUM, SAGITTA JONATHAE NUNQUAM REDIIT RETRORSUM, —** sed penetravit corpora hostium etiam fortissima et pinguisima, eosque sanguine suo cruentavit, transfixit et interemit, q. d. Jonathas et Saul suis sagittis et glandis multum sanguinis elicerunt et fuderunt, multosque vulnerarunt et occiderunt. Minus recte ergo nonnulli, *a sanguine interfeutorum, ab adipe fortium*, referunt nequitiæ cum versu præcedenti, quasi hæc verba dent causam cur pluvia et ros super montes Gelboe descendere non debeant, scilicet ob effusum sanguinem Saulis, Jonathæ et Hebræorum, qui in eis interfecti sunt. Porro Saul facili erat septuaginta annorum, Jonathas plus quam quadraginta; nam mox frater ejus junior, scilicet Ibsoseth, Sauli in regno succedens erat quadraginta annorum, ut audiemus cap. ii, vers. 10.

23. **IN MORTE QUOQUE NON SUNT DIVISI, —** q. d. Saulem et Jonatham sicut sociavit vita, ita et mors. Amici enim gaudent simul vivere, et simul mori, quia anima amantis magis est in amico amato, quam in amante. Sic apud Gallos celebrantur *Soldurii*, quasi fortissimi milites, qui sibi mutuo fidem jurabant in prælio, ut vel vincerent, vel simul incombent, teste Cesare, lib. V *De Bello Gallico*.

Symbolice, Ecclesia in officio Ecclesiæ hæc verba adaptat SS. Apostolis Petro et Paulo, qui eodem die, mense et anno a Nerone martyrio laeurali sunt: «Gloriosi, inquit, principes terræ, quomodo in vita sua dilexerunt se, sic et in morte non sunt separati.»

«Aquilis velociore, leonibus fortiores.» Est hyperbole, q. d. Saul et Jonathas erant velocissimi et fortissimi. Simile epitaphium suo Daphnidi, id est, Julio Casari viginti tribus vulneribus in curia confosso, vel Quintilio Varo, cum tribus le-

gionibus in Germania cæso, dat Virgilius, *Elog.*, ubi inter cætera ita de eo canit:

Daphni tuum Pænos etiam ingenisse leææ
Interitum, montesque feri sylvæque loquantur.
Daphnis et Armenias curru subjungere iugres
Instituit, etc.

Et inferius asserit eum in cœlum inter Deos translatum:

Candidos inænetum miratur limen Olympi.
Sub pedibusque videt nubes et sidera Daphnis, etc.
Sæpser honos, nomenque tuum, laudesque manebant.

26. **AMABILIS SEPER AMOREM MULIERUM. —** «Amorem» accipe vel activo, q. d. Quantum mulieres amare solent suos sponso et filios, tantum ego amavi te, o Jonatha; vel passive, q. d. Quantum mulieres amari solent a sponsis et filiis, tantum et amplius tu mihi eras amabilis in deliciis et dilectus. Ita Theodoretus.

Moraliter, vide hic, mirare et imitare, quam David tot injuriarum Saulis fuerit immemor, quamque de ejus, licet sibi inimicissimi, morte non sit gavisus, sed eam tam serio luxerit, et tam eleganti epicedio honestavit, ideoque meruit ei in regnum succedere, ac favore tribus Juda sibi conciliavit, quæ illico eum in regem suum unxit. Quocirca S. Chrysostomus, hom. *De Virtute et vitis*, docet invidia Saulis nocuisse ipsi Sauli, non Davidi; ipsa enim Saul infamiam et necem, Davidi vero gloriam et regnum peperit: «Vulgus, inquit, nescit quanto cæteris miseriores habendi sunt, qui, dum aliis nocere existimant, seipso gladiis transverberant: quod suprema seipso amantia est, seipsum perire, et hoc ipsum nescire; sed cum alium injuria credat afficere, tum vero seipsum omnino jugulare.» Id deinde demonstrat exemplo et antithesi Saulis et Davidis: «Nonne hic molestia et iniquo demone angebatur; ille autem vel sole clarior erat in trophæis; et qua Deum præcipue colebat, ingenti pietate super æthera notus? Nonne hic tabescebat invidia; ille vero, dum tacite omnia ferret, omnes sibi charitate vincebat?» Causam subjicit: «Quia hic (Saul) milites tremendos armis, ille, scilicet David, vero justitiam innumeris legionibus validiorem, sociam sibi et auxiliarem acquirerat.» Idem Chrysostomus, tom. II *De Saule et Davide*: «Si mille, inquit, habuissent vias, an non prompte pendissent pro suo duce, tam ex reverentia quam hosti præstitit, reipsa spectaculum habentes, quam benevolam animum gereret erga suos? Cæterum, qui milis ac mansuetus est erga suos? Quibus molestia affectus est, multo magis erit erga benevolos eum affectum gesturus. Quæ profecto res fuit illi maximum s. iurialis dignus.» Et paulo post: «David, inquit, non jam ut homini, sed ut Angelo parebant.» Denique S. Ambrosius in *Apolog. Davidis*, cap. vi: «Inimici, inquit, ultus est mortem, flebiliter satis deploravit interitum; et debitum sibi imperium

diu distulit, quod seclat Deo anclore deberi. Quo solo docuit omnes homines ad non praeipiendum regnum, etiamsi debeatur, sed expec-

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

David in Hebron ungitur rex super tribum Juda, ceteris vero undecim tribubus Abner, vers. 8, regem creat Isboseth Saulis filium. Moa, vers. 14, Abner et Joab per duodecim utrinque milites duellum, indeque bellum ineunt, in quo vincunt Joabite; Asael, persequens Abner, vers. 19, ab eo hasta confoditur. Denique Joab, rogante Abner ne se suosque ad desperationem, quae victori periculosa est, adigat, caecit receptui.

1. Igitur post haec consulit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quo ascendam? Et respondit ei: In Hebron. 2. Ascendit ergo David, et duae uxores ejus, Achinoam Jezraelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli; 3. sed et viros, qui erant cum eo, duxit David singulos cum domo sua, et manserunt in oppidis Hebron. 4. Veneruntque viri Juda, et unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Juda. Et nuntiatum est David, quod viri Jabes Galaad, sepelissent Saul. 5. Misit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, et sepelitis eum. 6. Et nunc retribuere vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem; sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. 7. Confortentur manus vestrae, et estote filii fortitudinis; licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me unxit domus Juda in regem sibi. 8. Abner autem filius Ner, princeps exercitus Saul, tulit Isboseth filium Saul, et circumduxit eum per castra, 9. regemque constituit super Galaad, et super Gessuri, et super Jezrael, et super Ephraim, et super Benjamin, et super Israel universum. 10. Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul, cum regnare cepisset super Israel, et duobus annis regnavit; solus autem domus Juda sequebatur David. 11. Et fuit numerus dierum quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Juda septem annorum et sex mensium. 12. Egressusque est Abner filius Ner, et pueri Isboseth filii Saul, de castris in Gabaon. 13. Porro Joab filius Sarvia, et pueri David egressi sunt, et occurrerunt eis juxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt, hi ex una parte piscinae, et illi ex altera. 14. Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, et ludant coram nobis. Et respondit Joab: Surgant. 15. Surrexerunt ergo, et transierunt numero duodecim de Benjamin, ex parte Isboseth filii Saul, et duodecim de pueris David. 16. Apprehensoque unusquisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul: vocatumque est nomen loci illius, Ager Robustorum, in Gabaon. 17. Et ortum est bellum durum satis in die illa; fugatusque est Abner, et viri Israel, a pueris David. 18. Erant autem ibi tres filii Sarviae, Joab, et Abisai, et Asael; porro Asael cursor velocissimus fuit quasi unus de capris quae morantur in silvis. 19. Persequebatur autem Asael Abner, et non declinavit ad dexteram neque ad sinistram omnitem persequi Abner. 20. Respexit itaque Abner post tergum suum, et ait: Tunc es Asael? Qui respondit: Ego sum. 21. Dixitque ei Abner: Wade ad dextram, sive ad sinistram, et apprehende unum de adolescentibus, et tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Asael omittere quin urgeret eum. 22. Rursusque locutus est Abner ad Asael: Recede, noli me sequi, ne compellam confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum. 23. Qui audire contempsit, et noluit declinare; percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, et transfodit,

tandum, ut suo tempore deferatur. Utinam hunc virum imitati essent posteri! non tantas horum pertulisset acerbitates.

et mortuus est in eodem loco; omnesque qui transibant per locum illum in quo ceciderat Asael, et mortuus erat, subsistebant. 24. Persequentibus autem Joab et Abisai fugientem Abner, sol occubuit, et venerunt usque ad Collem aqueductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti in Gabaon. 25. Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner, et conglobati in unum cuneum, steterunt in summitate tumuli unius. 26. Et exclamavit Abner ad Joab, et ait: Num usque ad interfectionem tuis mucro deserviet? an ignoras quod periculosa sit desperatio? usquequo non dicis populo ut omitterat persequi fratres suos? 27. Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. 28. Insonuit ergo Joab buccina, et stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra Israel, neque inire certamen. 29. Abner autem et viri ejus abierunt per campestria, tota nocte illa, et transierunt Jordanem, et lustrata omni Beth-horon venerunt ad castra. 30. Porro Joab reversus, omisso Abner, congregavit omnem populum; et defuerunt de pueris David decem et novem viri, excepto Asaele. 31. Servi autem David percusserunt de Benjamin, et de viris qui erant cum Abner, trecentos sexaginta, qui et mortui sunt. 32. Tulitque Asael, et sepelierunt eum in sepulcro patris sui in Bethlehém; et ambulaverunt tota nocte Joab et viri qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

1. CONSULIT DAVID DOMINUM. — per *Urim*, puta per Abiathur pontificem indutum Rationali, in quo erant *Urim* et *Tummina*, ut saepius dixi.

IN HEBRON. — Jubeat Deus Davidi ut eat in Hebron, quia ibi, ait Procopius, vixerant et sepulti erant Patriarchae, eratque tum Hebron metropolis tribus Juda; ut scilicet in ea David consecraretur rex, in eaque consecratus a tota deinde tribu facile ut rex acceptaretur.

3. ET MANSERUNT IN OPPIDIS HEBRON. — puta in urbibus Hebron vicinis, et ab Hebrone dependentibus, quae alibi vocantur *filiae*.

4. VENERUNTQUE VIRI JUDA, ET UNXERUNT IBI DAVID. — quasi contribulem suum; maluerunt enim Davidem utpote suae tribus, regnare, quam Isboseth filium Saulis, qui erat ex tribu Benjamin. Sequebant enim Jacobum patriarcham tribu Juda regnum assignasse, *Genes.* cap. xlix, vers. 10. Sciebam insuper Davidem jam pridem a Samuele unctum fuisse in regem, tot tantisque de hostibus retulisse victorias: qua de causa multi ex aliis tribubus, deserto Isboseth, ad Davidem transierunt, quorum numerus recensetur, I *Paralip.* cap. xii.

6. ET NUNC REtribuere vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem. — Hebraico, *pietatem et fidelitatem*, ut scilicet sicut vos utramque exhibuistis Sauli regi vestro in auferendo et sepeliendo ejus corpore; sic et utramque vobis reddat Deus, ac vobis se pium et misericordem; a quo ac fidelem in remunerando vestra virtute exhibeat. Nota: *Misericordia et veritas* significant omne opus virtutis, tam liberale (qualis est *misericordia*) quam debitum (qualis est *veritas*) id est aequitas et fidelitas et justitia.

8. Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul (ejusque consobrinius; nam Ner pater Abner erat frater Cis, qui erat pater Saulis). TOLLIT ISBOSETH FILIUM SAUL, ET CIRCUMDUKIT EUM PER

CASTRA. — Hebraice est *מַחֲנַיִם* *Machanaïm*, id est castra, ut vertit Noster et Septuaginta. Verum Chaldaei, Serarius et Vatablus, *Machanaïm* accipiunt ut nomen proprium loci, in quo Jacob vidit castra Angelorum se contra Esau defendentium, ideoque locum vocavit *Machanaïm*, id est «castra», *Gen.* cap. xxxii, vers. 2, quasi in eodem loco, utpote tam celebri et sancto, in regno unctus sit Isboseth ab Abner ad populi favorem illi conciliandum: unde et ibidem regiam sedem constituit, ait Josephus.

9. REGEMQUE CONSTITUIT SUPER GALAAD, ET SUPER GESSURI, etc., ET SUPER ISRAEL UNIVERSUM. — Pro Gessuri Hebraei, Septuaginta et Chaldaeae legunt, *Assuri*. «Gessuri» erat regio trans Jordanem in Manassensium ditone, sed Manassenses Chananeis in Gessuri degentibus praevalere non potuerunt: unde ex Gessuri quasi Israelis hoste praedas egit David, ut audivimus libro I, cap. xxvii, vers. 8, indeque abduxit filiam regis, quam sibi in uxorem accepit, et ex ea genuit Absalonem, qui proinde occiso Amnon fratre suo, Davidis patris iram fugiens, se contulit ad regem Gessuri quasi ad avum suum maternum, ut audivimus cap. iii, vers. 3, et cap. xiii, 37. Quare Isboseth nomine tenus factus fuit rex Gessuri, non reipsa (1).

ET SUPER ISRAEL. — hoc est, super ceteros undecim tribus. Hic ergo facta est regni Israelis divisio et schisma. David enim creatus fuit rex tribus Juda, Isboseth vero ceterarum undecim; unde et postea schisma hoc renovatum fuit sub Roboam nepote Davidis; huic enim adhesit sola tribus Juda, ceterae vero tribus elegerunt sibi regem Ieroboam. Illud dictum est regnum Juda, hoc regnum Israel, nomine communi scilicet majori tribuum patri appropriato.

(1) Hoc nomen *Assuri*, vel *Gessuri* significare tribum Azer dicunt plurimi interpretes.

Porro Abulensis, Serarius et alii excusant Isboeth a tyrannide et invasione regni, eo quod illud ipsi hereditario jure deberetur: licet enim David unctus esset a Samuele in regem, tamen illa unctio occulta erat, nec publicata authentice, ita ut Isboeth teneretur illi credere et Davidi regnum patrum cadere. Unde et David cap. iv, vers. 11, eum vocat « virum innocuum, » et ejus cædem ultus est. Similiter excusant Abner, cujus pariter neem vindicavit David morte Joab; alioqui enim Abner graviter peccasset procurando Isboeth regnum, si scivisset illud Davidi a Deo esse datum, imo si postea id rescivisset, licite non potuisset Isboeth regem fovere et defendere; sed debuisset eum monere ut Davidi cederet regnum. Porro fabula est R. Salomonis, quod, cum populus Davidem vellet regem, Abner probavit Isboeth deheri regnum ex Genes. xxxv, 18, ubi Jacob filium a Rachele in partu moriente vocatum « Benoni, » id est filium doloris, nuncupat « Benjamin, » id est filium dextere. Dextera enim symbolum est regis et regni; Isboeth enim et Saul erant prognati ex Benjamin, David vero ex Juda.

10. ET DUOBUS ANNIS REGNAVIT. — Hinc R. Salomon et Hebraei in *Seder Olam* cap. xiii, censent Isboeth duobus tantum annis regnasse, ita ut iis exactis illo occiso, undecim tribus caruerint rege per annos quinque cum dimidio, quibus finitis Davidem sibi in regem creantur.

Sed verius est Isboeth totidem annis regnasse in Israel, quot annis David regnavit in Juda, scilicet annos septem cum dimidio; nam mortuo Isboeth, statim in regnum illi successit David, tanquam in iuda quam in cæteris tribubus omnibus regnavit. Unde et Josephus asserit undecim tribus, statim post cædem Isboeth, sibi in regem elegisse Davidem. Quod ergo hic dicitur, Isboeth duobus annis regnasse, intellige, tranquille et pacifice, antequam Davidem bello lacesseret; hoc enim fecit post biennium, uti narratur vers. 42. Porro bellum hoc utrimque duravit quinque annos cum dimidio usque ad mortem Isboeth; unde cap. iii, vers. 1, dicitur: « Facta est longa concertatio inter domum Saul et inter domum David, » puta inter Isboeth et David.

14. DIXITQUE ABNER AD JOAB: SURGANT PEERI (juvenes bellicosos), ET LUDANT CORAM NOBIS. — « Ludant » lusu militari et duello, hoc est duellant inter se. Duellum enim speciem lusus et ludicri spectaculo curiosis spectantibus exhibet: ideoque Romæ populo pugne gladiatorum duellantium in amphitheatro quasi ludi exhibebantur. Rursum, duellum vocatur « lusus, » quia in eo duellantes ostendunt quam sint periti artis gladiatorie, quam nobiles quasi lulum exerceant, et exercendo addiscunt. Ita Vatablus. *Tertio*, quia Abner duellum hoc non tam ad victoriam, quam ad lulum militarem referebat, scilicet ut ostenderet suos milites esse fortiores militibus Davidis et Joab. Ita Josephus. *Quarto*, quia duellum hoc

erat quasi velatio et prolusio ad bellum et prælium generale, quod illico secutum est, ut patet ex seq.; ac forte, inquit, Serarius, et quasi divinatorium quoddam victoriæ indicium, quo Germani uti olim solebant, uti tradit Cornelius Tacitus, lib. *De Moribus Germanorum*: « Est, inquit, et alia observatio auspiciorum, quæ gravium bellorum eventus explorant. Ejus gentis, cum qua bellum est, captivum quomodo interceptum, cum electo popularium suorum patris quemque armis committunt, victoria hujus vel illius pro præjudicio accipiunt. »

Porro peccavit Abner, tum quia volens fortitudinem suam ostentare, eque ac regni Isboeth, primus provocavit Joabum ad duellum et bellum, unde justo Dei judicio in eodem cæsus victusque est; peccavit et Joab, sed minus, quia consensit duello et bello, ac morti injuste eorum, qui in eo occidendi erant; necdum enim præcesserat justa belli causa, verbi gratia, damna vel injuria ab Abner vel Isboeth illata. Bellum enim capessere non licet, nisi justa et gravi de causa. Ita Abulensis. Si tamen Abner prior invasisset Joabum, licite potuisset, imo debuisset Joab se ac regem suum Davidem defendere, ac vim vi repellere: sed id non fecit Abner.

16. APPREHENSIOQUE UNUSQUISQUE CAPITIS COMPARIIS SUI. — Josephus, Rabanus et Angelomus, « unusquisque restringunt ad eos qui erant ex parte Joab, hos enim singulos a apprehensio capite comparis sui, » id est sui antagoniste ex parte Abner, eos transfodisse, ita ut salvi et victores fuerint Joabite, cæsi vero omnes et soli Abnerite. Verum alii passim « unusquisque generaliter ut sonat accipiunt, tanquam ad Abneritas, quam ad Joabitas referunt, ita ut omnes ad unum cæsi sint, et utrimque multis vulneribus conciderint. Talis fuit Cadmea pugna. Fabulantur enim Poetæ Cadmum Agenoris filium et Thebarum conditorem, cum vidisset socios a dracone interfectos, draconis dentes secuisse, ex quibus orti se mutuis ictibus confoderent.

17. ET ORTUM EST BELLUM. — Ecce hic duellum transit in acre bellum totale, unde ad illud fuit quasi ludus et prælusio, ut dixi.

18. PORRO ASAEI CURSOR VELOCISSIMUS FUIT. — Josephus ait Asaelem adeo fuisse velocem, ut non tantum homines, sed et equos cursu superaret, quales etiamnum sunt in Hibernia et India. S. Bacharias, epist. *De lapsis*: « Asael, inquit, velox sicut cervus a Scriptura esse perhibetur, ob hoc, credo, quod incoquinati corporis puritas donum ei velocitatis indulerat; corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, » *Sap. ix, 15*; et colligit hanc Asaelis puritatem ex eo quod cum cervo, ut ipse legit, comparatur: « Velox, inquit, erat sicut cervus, id est, qui non solum perspicacia mentis, inimici laqueos evitabat, verum etiam serpentum, id est, adversariorum virtutum interfectorem existit. » Nam cervus et visus acumine excellit,

et perpetuus cum serpentibus inimicitias exerceat.

Tropologie, *Asael* sunt, qui procurant alacres ad quævis charitatis officia, qualis fuit Cardamas, quem S. Paulus, epist. 5 *ad Amandum*, Aseli comparans, et dat pedes cervorum. « Nam positus est, inquit, in tanta ministerio charitatis, ut in libertate serviat, in senectute discurret, et requiem vacationis emerite malit in peregrinationis labore quam in domestica sede consumere; quia pigrorum vias spinis stratas calcare declinat, ne convertatur in erumnam, dum ei de inertia infructuoso otio misere sollicitudinis spina configitur. Exultat itaque impiger ad currendam viam, ne illi segne otium contententi, pedissequa pigrorum inopia tanquam bonus cursor occurrat. »

23. PERCUSIT ERGO EUM ABNER AVERSA HASTA IN VENTREM. — Hebraice, in quinta, scilicet costa, ubi resident jecur et fel. Tropologie, « Asael » representat nimis ferventes, præcipitantes et furentes, qui non directe sed indirecte, et ex obliquo reprimendi sunt; nam ut ait S. Gregorius, III part. *Pastor. Admonit. 17*, et ex eo Angelomus et Eucherius: « Ex mucrone (directe) percutere, est impetu aperte increpationis obviare; aversa vero hasta persequentem ferire, est furentem tranquille ex quibusdam tangere et quasi parcendo superare. Asael autem protinus occubuit, quia commotore dum parci sibi sentiunt, et tamen respondentium ratione in intimis sub tranquillitate tanguntur, ab eo, quod se exererant, statim cadunt. » Unde Abner hebraice idem est quod *patris lucerna*, qualis est prudentia lenis et mansueta corripientis.

26. AN IGNORAS QUOD PERCULOSA SIT DESPERATIO? — Milites enim desperati acerrime pugnant ut vel vincant, vel, si vincantur, ne inulti moriantur, sed care vitam suam hosti vendant: quare ex desperatione nascitur spes victoriæ, imo desperatio sepe est causa victoriæ. Quocirca præclari duces

hoc habent principium: « Cum desperato ne pugna. Fugienti hosti aureum sterne pontem. » Ita Tryphon, occiso Jonatha, non fuit ausus aggredi paucos ejus socios desperatos. Nam « videntes hi, qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reversi sunt, » I *Machab. xii, 18*. Nec Lysias cum multis Judam Machabæum cum paucis invadere sustinuit. Audi Scripturam ibidem, cap. iv, 33: « Videns autem Lysias fugam suorum, et Judæorum audaciam, et quod parati sunt aut vivere aut mori fortiter, abiit Antiochiam, et elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Judæam. » Similia sepe vidimus in bellis Belgicis. Causam dat Vegetius, lib. II *De Re milit. cap. xxi*: « Ex desperatione, inquit, crescit audacia; et cum spei nihil sit, sumit arma formido. Ideoque Scipionis laudata sententia est, qui dixit, viam hostibus, qua fugiant, esse muniendam. » Bene Curtius, lib. IV: « Effugit, inquit, mortem quisque contempserit: timidissimum quemque consequitur. » Et rursus, libro V: « Ignaviam, inquit, necessitas acuit, et sepe desperatio spei causa est. » Adde Senecam philosophum, lib. II *Natural. Quest. cap. lxx*: « Nullus, inquit, perniciosior hostis, quam quem audacem angustia faciunt; longeque violentius semper ex necessitate, quam ex virtute corripimur. » Narrat Justinus, lib. XX *Hist.*, quindecim millia Lærensiūm cecidisse centum millia Crotonensium, causamque subjicit: « Quia, inquit, amissa spe victoriæ, in destinatam mortem conspirarunt; tantisque ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent, si non inulti morentur. Sed dum mori honeste quærunt, feliciter vicerunt. » Hinc est illud Maronis, libro II *Æneid.*:

Una salus victis, nullam sperare salutem.

Et illud Sallustianum: « Gravissimi sunt morsus irritate necessitatis. »

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Sez Davidis uxores, et totidem filii in Hebron geniti recensentur. Isboeth culpatur Abner luxuria; ille deficit ad Davidem, cum eoque fœdus inît, totumque Israel emi subiecit. Moa, vers. 23, Joab Abnerum apud Davidem proditiōnis insinulat, eumque dolose occidit, sed David eum amare plangit.

1. Facta est ergo longa concertatio inter domum Saul et inter domum David, David proficiens, et semper seipso robustior; domus autem Saul decrescens quotidie. 2. Nati sunt filii David in Hebron; fuitque primogenitus ejus Amnon de Achinoam Jezraelitide. 3. Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli; porro tertius Absalom, filius Maacha filiae Tholmai regis Gessur. 4. Quartus autem Adonias, filius Haggit; et quintus Saphatias, filius Abital. 5. Sextus quoque Jethraam, de Eglâ uxore David; hi nati sunt David in Hebron. 6. Cum ergo esset prælium inter domum Saul et domum David, Abner filius Ner regebat

domum Saul. 7. Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia Aia. Dixitque Ishobeth ad Abner: 8. Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Ishobeth ait: Numquid caput canis ego sum adversum Judam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui, et super fratres et proximos ejus, et non tradidi te in manus David, et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie? 9. Hæc faciat Deus Abner, et hæc addat ei, nisi quomodo juravit Dominus David, sic faciam cum eo, 10. ut transferatur regnum de domo Saul, et elevetur thronus David super Israel, et super Judam a Dan usque Bersabee. 11. Et non potuit respondere ei quidquam, quia metuebat illum. 12. Misit ergo Abner nuntios ad David pro se dicentes: Cujus est terra? et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, et erit manus mea tecum, et reducam ad te universum Israel. 13. Qui ait: Optime, ego faciam tecum amicitias; sed unam rem peto a te dicens: Non videbis faciem meam, antequam adduxerim Michol filiam Saul; et sic venies, et videbis me. 14. Misit autem David nuntios ad Ishobeth filiam Saul, dicens: Redde uxorem meam Michol, quam despondi mihi centum præputiis Philistinum. 15. Misit ergo Ishobeth, et tulit eam a viro suo Phaltiel, filio Laïs. 16. Sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim; et dixit ad eum Abner: Vade, et revertere. Qui reversus est. 17. Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri quam nudius tertius quærebatis David, ut regnaret super vos. 18. Nunc ergo facite, quoniam Dominus locutus est ad David, dicens: In manu servi mei David salvabo populum meum Israel de manu Philistinum, et omnium inimicorum ejus. 19. Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit, ut loqueretur ad David in Hebron omnia quæ placerant Israeli et universo Benjamin. 20. Venitque ad David in Hebron cum viginti viris; et fecit David Abner, et viris ejus qui venerant cum eo, convivium. 21. Et dixit Abner ad David: Surgam ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israel, et ineam tecum fœdus, et imperes omnibus, sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset David Abner, et ille isset in pace, 22. statim pueri David et Joab venerunt, cæsis latronibus, cum præda magna nimis; Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiserat eum, et profectus fuerat in pace. 23. Et Joab, et omnis exercitus qui erat cum eo, postea venerunt; nuntiatum est itaque Joab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, et dimisit eum, et abiit in pace. 24. Et ingressus est Joab ad regem, et ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te; quare dimisisti eum, et abiit, et recessit? 25. Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, ut deciperet te, et sciret exitum tuum et introitum tuum, et nosset omnia quæ agis? 26. Egressus itaque Joab a David, misit nuntios post Abner, et reduxit eum a cisterna Sira, ignorante David. 27. Cumque redisset Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei in dolo, et percussit illum ibi in inguine, et mortuus est in ultione sanguinis Asael fratris ejus. 28. Quod cum audisset David rem jam gestam, ait: Mundus ego sum, et regnum meum, apud Dominum, usque in sempiternum, a sanguine Abner filii Ner, 29. et veniat super caput Joab, et super omnem domum patris ejus, nec deficiat de domo Joab fluxum seminis sustinens, et leprosus, et tenens fusum, et cadens gladio, et indigens pane. 30. Igitur Joab et Abisai frater ejus interfecerunt Abner, eo quod occidisset Asael fratrem eorum in Gabaon, in prælio. 31. Dixit autem David ad Joab, et ad omnem populum qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner; porro rex David sequebatur feretrum. 32. Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner; flevit autem et omnis populus. 33. Plangensque rex et lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori solent ignavi, mortuus est Abner. 34. Manus tuæ ligatæ non sunt, et pedes tui non sunt compediibus aggravati; sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruitis. Congemansque omnis populus flevit super eum. 35. Cumque venisset universa multitudo cibum

capere cum David, clara adhuc die juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. 36. Omnisque populus audivit, et placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conspectu totius populi. 37. Et cognovit omne vulgus et universus Israel in die illa, quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner filius Ner. 38. Dixit quoque rex ad servos suos: Num ignoratis quoniam princeps et maximus occidit hodie in Israel? 39. Ego autem adhuc delicatus, et unctus rex; porro viri isti filii Sarvia duri sunt mihi, retribuatur Dominus facienti malum juxta meritum suam.

3. PORRO TERTIUS ABSALON, FILIUS MAACHA FILIE THOLMAI REGIS GESSUR. — Veterat Deus Hebræis conjugium cum Chananais, ne earum idololatricæ sequerentur: David tamen duxit hic *Maacham filiam regis Gessur Chananæi*, quia ipsa facta est proselyta, et ad Judæismum se convertit, ut tradunt Hebræi apud S. Hieronymum in *Tradit.* Sic Salmon duxit Rahab Chananæam, et Booz Ruth Moabitidem, *Matth. i.* Putant nonnulli Maacha a Davide in predatione ex Gessuri fuisse abductam, ac deinde in uxorem acceptam, juxta ritum a Deo præscriptum *Deut. cap. xxi, vers. 10;* licet id neget Abulensis, qui cum Cajetano, Salliano et aliis aliter Davidem excusat, dicendo Deum non vetuisse Judæis connubia cum gentibus omnibus, sed tantum cum illis quæ incolebant terram promissam; extra eam autem fuisse Gessuri: quare hanc Gessur esse aliam a Gessuræ, quam tribui Manasse attribuit Josue, *cap. xiii, vers. 11 et 13.*

5. SEXTUS QUOQUE IETHRAAM DE EGLA UXORE DAVID, — præcipua scilicet et prima ac præ cæteris dilecta. Nam et alie jam recensite erant uxores Davidis; unde Sanchez *à uxore per Zeugma* refert ad omnes precedentes Davidis uxores. Hinc Rabinini, Angelomus, Lyranus, Cajetanus, Dionysius putant *Eglam* esse *Michol*, quam David valde dilexit: ideoque dictam esse *Eglam*, id est *virulam*, quod juvenecula esset et pulchra: sed errant: *Egla* enim fuit fecunda; *Michol* vero sterilis, *cap. vi, vers. 23*, adeo ut etiam ab ea adoptati, occisi fuerint *II Reg. xxi*, ac de *Michol* reducta agitur inferius *vers. 14*. Ita Josephus, Abulensis, Vatablus, Serarius, Sanchez et alii.

8. QUARE INGRESSUS ES AD CONCUBINAM PATRIS MEI? — vel libidinis causa, vel ut eam in uxorem ducas, itaque ad regnum aspiras, illudque mihi eripias? Calumniam hanc fuisse, et Abner ab ea fuisse innoxium tradit Josephus in Græco et Vatablus.

NUMQUID CAPUT CANIS SUM EGO ADVERSEM JUDAM HODIE? — Nonnulli, *caput canis* sic exponunt, ut Abner non se, sed Ishobeth vocet canem, *q. d.* Numquid ego sum caput et dux hominis vilis et abjecti, qui instar canis est? puta Ishobethi, qui cum suis vilibus assedis quasi canibus, allatrat Davidem, ejusque regnum Juda, ac impudenter quasi canis, obiecti mihi insoliti tam infamem libidinem.

Melius alii censent Abner de se loqui, seseque vocare « caput canis » (nec enim caput a cane separari potest), idque ob libidinem et impudentiam, quam canes capite maxime præ se ferunt, *q. d.* Numquid ego tam luxuriosus et impudens sum, ut regis et consobrini mei Saulis uxorem viariam, cum totis viribus ejus tumque honorem et regnum propugnare satagam? Rursum, *q. d.* Numquid ego sum tam vilis et rixosus, ut sim quasi tuus canis, qui pro tuo regno tuendo jugiter pugnando allatrom Davidem et Judæos? Ita S. Hieronymus in *Tradit.*, Angelomus, Abulensis et Vatablus. Audi S. Hieronymum: « Propter te et propter domum patris tui, dico caput canis esse contra Judam, eo quod non reducam domum Israel ad David quam scio unctam esse regem, et regnaturum super universum Israel. » « Caput canis » se dicit esse, id est vilem, eo quod a domo Juda sic haberetur, sicut latratus canis, eo quod princeps esset canum; id est stultorum hominum.

14. REDDE UXOREM MEAM MICHOL, QUAM DESPONDI MIHI CENTUM PRÆPUTIIS. — David repetit Michol, tum quia illam diligebat, tum quia illa injuste a Saule ad eo erat ablata, tum quia ipsa erant filia regis Saulis, quam ipse ab eo emerat eade centum hostium, ut hæc ratione per ipsam quasi filiam regis a se care optam ab Israelitis eveniret ad regnum, ac libentius ut res suscipere; utpote qui regis stirpi jam esset insertus.

18. QUONIAM DOMINUS LOCUTUS EST AD DAVID (DE DAVIDE) DICENS: IN MANU (PER MANUM) SERVI MEI DAVID SALVABO POPULUM MEUM ISRAEL. — Verisimile est id Deum dixisse per Samuelem, cum ipse jussu Dei ipsum duxit in regem, etsi hæc verba superioris in ejus unctione non sint expressa. Scivit tamen Abner ea Deum dixisse, ex communi sermone et fama quam sensim ipse inaudivit, præsertim cum vidit Deum ubique Davidem prosperare, ac victoribus contra se et Ishobeth ornare: quare occasione hujus contumeliæ ab Ishobeth acceptæ, statuit Deo parere, ac regnum ab Ishobeth ad Davidem transferre.

27. IN ULTIONEM SANGUINIS ASÆL FRATRIS EJUS. — Fuit hæc vera causa cur Joab occiderit Abner, quia scilicet Abner occiderat Asaëlem fratrem Joab, *cap. ii, vers. 23*. Aliam causam addunt Josephus, Theodoretus et Procopius, Dionysius, Lyranus, Serarius et Sallianus, scilicet, quia metuebat Joab

ne David se amoto Abnerem sibi reconciliatam, utpote insignem belli ducem, castris suis praeficeret, uti praefecerat Saul: ut hac ratione omnes milites et Israelitas, quibus charus erat Abner, magis sibi deviniret; sciebat enim fore, ait Theodoretus, ut ille praecesset exercitui qui universum Ierusalem adducebat ad regem; hac enim de causa Joab occidit Amasam cap. xx.

Fabulantur Hebraei Joab jussisse Abner, ut se doceret modum, quo se excalcare solebat is qui volebat ducere uxorem fratris sui sine liberis defuncti; cumque Abner ei obsequens caput ad calcem non inclinaret, dolose a Joab fuisse obrunctum.

29. NEC DEFICIAT DE DOMO JOAB FLUXUS SEMINIS PATIENS, ET LEPROSUS, ET TENENS FUSUM, ET CADENS GLADIO, ET INDIGENS PANE. — Videtur David, quasi propheta, propheticè maledicere Joabo, ejusque posteris, ac praedicere vindictam quam eis Deus ob caesum Abner illaturus erat; nisi malis cum nonnullis, verba haec non tam maledictionem sonare, quam meritum Joab, eum scilicet mereri ut his penis castigetur, scilicet eum mereri morbum seminis et lepram, item ignominiam, eandem et pauperiem. Porro « fluxum seminis patiens, » est is qui laborat gonorrhœa, qui morbus est foedus, et apud Hebraeos infamis, ac laborantem faciebat legaliter immundum et irregularem multipliciter, ut patet *Levit. x.* Adde, fluxum seminis laborans inutilis est ad generandum, quia semen profundit. Punitur ergo Joab hic sterilitate et *lepra*, idque congrue et apposite, ut scilicet liberi ejus nullis filiis suis dent vitam, quam ipse Abneri ademerat.

ET LEPROSUS. — Lepra apud Judaeos erat frequens, eratque morbus horridus, qui hominem faciebat immundum plane et irregularem. Vide dicta *Levit. xiii.*

ET TENENS FUSUM. — Septuaginta, *συνείδητος*, id est conscientiam, seu flagellum quale gestant bubulci et agasones, vel peram ex corio qualem ferunt mendici, vel virgam et baculum, quem tenent caeci et podagrici, qui morbo pedum laborant, ut in incesso non offendant ad lapides et muros: unde Aquila vertit, *onus*. Verum *Proverb. xxxi, 19*, Hebraice *יָדוּ פֶּלֶשֶׁת*; Septuaginta, Noster, Pagninus, Vatablus, Marinus et alii passim vertunt, *fusum*, uti hic vertit Noster. Jam Hugo per *fusum* accipit tympanum, quod subinde pulsat leprosus, ut a ni contactu transiret areat, utque eleemosynam postulet. Magister *Histor. Scholast.* per *fusum* accipit ventilabrum ad abigendas muscas, quae leprosus infestant: muscae enim ad carnes sanctas et putridas, quales sunt leproso, advolant, ut saniem sugant. Verum *fusum* est proprie instrumentum mulierum, quo nent et fila contrahunt, *q. d.* Quia Joab non ut vir aperto Marte,

sed occulte et dolose, ut femina occidit Abner; hinc posteri ejus per ignominiam damnantur ad vilia feminarum ministeria, ut tractet fenum et colum, ac mulieribus in flando subserviant, uti fecit mulierosus Sardanapalus rex Assyriorum, teste Justino, lib. I, ac subinde faciunt eunuchi, quibus feminarum regiarum cura committitur: imo ut fecit Hercules, qui a filia regis *Etiole*, quam deperibat, ita effeminatus est, ut ejus jussu fenum torqueret et filaret, uti tradunt vel fabulantur Poetae. Porro David non occidit Joabum, uti merebatur, quia Joab in manu habebat exercitum, ac potuisset se defendere et rebellare Davidi, uti Abner rebellarat Isboeth, cuius regnum abstulerat. Distulit ergo vindictam, ac moriens Salomoni jussit ut Joabum occideret, ill *Reg. cap. ii, vers. 35*. Ita Theodoretus et Josephus, qui asserit Joab cum fratre suo plus potuisse in regno, quam poterat ipse David.

33. PLANGENSQUE REX ET LUGENS ABNER. — licet antea sibi adversarium et ducem hostium suorum. « Quo facto, ait S. Ambrosius in *Apolog. David*, cap. vii, docuit etiam adversarii fidem promissam esse servandam, honorandamque et in hoste virtutem. »

35. CUMQUE VENISSET UNIVERSA MULTITUDO CIBUM CAPERE CUM DAVID. — Hebraice, ut *cibaret Davidem pane*, id est, ut cogeret eum comedere. Ita Vatablus; sed melius vertit Noster, *cibum capere cum David*, quia tota civitas cum Davide luxit mortem Abner, ideoque funebre convivium instituit, quod Septuaginta vocant *καταδύναμις*, de quo vide Polueum, Suidam et Athenaeum, lib. vii. *De sympnosophistis*: Judaeos enim funebre epulum celebrasse patet, *Tobia* cap. iv, 18, et ex Josepho lib. ii *De Bello*; et idem facit Gentes, ex historiis notissimum est. De Christianis res est clarissima. Ita Hebraei, Serarius, Sanchez et alii. Idem liquet ex *Jeremia* cap. xvi, 15, et *Ezech.* cap. xxi, 17. Vide hic in Davide hujus ritus, et convivii quo defunctis per alimoniam pauperum suffragabatur, antiquitatem. Huc faciunt Parentalia Romanorum, per quae parentibus vita functis parentabant.

39. EGO AUTEM ADHUC DELICATUS, ET UNCTUS REX, — scilicet ego rex sum tenellus et noviter unctus, ideoque debilis et infirmus in regno et potestate regia, nec in ea firmatus, *q. d.* Tu, o Joab, occidendo Abner ducem belli Israelis, creasti mihi periculum, ne totus Israel me regem repudiaret, atque ob hanc eadem me quasi illius secreto conscium a regno in perpetuum excluderet. Alii cum Vatablo vertunt: *Ego facilis et clemens sum, licet unctus sim factusque rex; et Joab et Abisai, qui sunt nepotes mei, inclementiores me sunt*. Ego enim peperceram Abner, illi autem eum occiderunt; enim clemens directe opponitur *re duri* quod sequitur.

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Baana et Rechab dolose occidunt Isboeth, caputque ejus deferunt ad Davidem, qui pro boni nuntii praemio illis mortem rependit.

1. Audivit autem Isboeth filius Saul, quod cecidisset Abner in Hebron, et dissolutae sunt manus ejus, omnisque Israel perturbatus est. 2. Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen uni Baana, et nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothite de filiis Benjamin; siquidem et Beroth reputata est in Benjamin; 3. et fugerunt Berothite in Gethaim, fueruntque ibi adventae usque ad tempus illud. 4. Erat autem Jonathae filio Saul filius debilis pedibus; quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul et Jonathae ex Jezrahel: tollens itaque eum nutrit sua, fugit; cumque festinaret ut fugeret, cecidit, et claudus effectus est, habuitque vocabulum Miphiboseth. 5. Venientes igitur filii Remmon Berothitae, Rechab et Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboeth, qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum, obdormivit. 6. Ingressi sunt autem domum lateenter assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in inguine Rechab et Baana frater ejus, et fugerunt. 7. Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum; sublatoque capite ejus, abierunt per viam deserens tota nocte. 8. Et attulerunt caput Isboeth ad David in Hebron; dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboeth filii Saul inimici tui, qui quaerebat animam tuam; et dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul, et de semine ejus. 9. Respondens autem David Rechab, et Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitae, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, 10. quoniam eum qui annuntiaverat mihi, et dixerat: Mortuus est Saul; qui putabat se prospera nuntiare, tenui, et occidi eum in Sieceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio. 11. Quanto magis nunc, cum homines impii interfecerunt virum innoxium, in domo sua, super lectum suum, non quamquam sanguinem ejus de manu vestra, et auferam vos de terra? 12. Praecipit itaque David pueris suis, et interfecerunt eos; praecedentesque manus et pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron: caput autem Isboeth tulerunt, et sepelierunt in sepulcro Abner in Hebron.

2. DUO AUTEM VIRI PRINCIPES LATRONUM ERANT FILIO SAUL. — Septuaginta, *duo viri principes latronum erant Isboeth filio Saul*; Chaldaei, *duo viri principes capita duorum exercituum, fuerunt cum filio Saulis*; Vatablus, *perfecti copiarum*. Latrones ergo hic vocantur milites, qui huc illuc praedatum excurrere solent (latrones enim proprie dictos non tolerasset rex Isboeth): nam hi hebraice vocantur *גֵּדוּדִים gedudim*: sic olim Romani per latrones intelligebant milites mercenarios, eo quod ut latrones et ex insidiis ad praedandum excurrerant. ait Varro, Festus et Nonius Macellus. Sic Jephthe vocatur, « princeps latronum, » id est, militum praedantium, *Judic. xi, 3*. Forte hi duo fuerunt duces, sive capitanei, custodiam regie, puta militum praetorianorum, qui Isboethum stipabant et custodiebant, ut modo faciunt Helvetii:

sic enim facilis eis fuit in domum ingressus, et ad Isboeth secretus accessus. Ita Sallianus.

3. ET FUGERUNT BEROITHAE. — puta « Baana » et « Rechab » jam dicti; fugerunt autem a facie Isboeth apud quem militarant, ob facinus aliquod commissum, quod Isboeth punire volebat. Ita Rabanus, Abulensis, Serarius et alii. Perperam ergo R. Salomon et Capetanus, per *Berothitas* accipiunt omnes cives et incolae urbis *Beroth*. Cui enim omnes cives fugissent? Et quid fuga eorum facit ad historiam praesentem? Nam quod ait R. Salomon, et ex eo Lyranus, eos fugisse mortuo Saule metu Philistaeorum, eo quod eis vicina esset *Beroth*, ex eo refellitur, quod hi duo duces erant militum Isboeth post mortem Saulis, ut dictum est vers. 2.

4. ERAT AUTEM JONATHAE FILIO SAUL FILIUS DEPR-

LI PEDIBUS, — nomine « Miphiboseth, » ut sequitur. Cur hic inducitur mentio Miphiboseth? Respondeo, ut significetur ex stirpe Saulis nullum superfuisse masculum regno idoneum: nam « Miphiboseth, » qui solus supererat, erat claudus et deformis, inplusque ad bella Israelis gerenda; quare mortuo Isoseth (cujus caedes hic narratur) necessario a stirpe Saulis regnum fuit transferendum ad Davidem. Ita Abulensis. Aliter Hebraei apud S. Hieronymum in *Tradit.*, Rabanus, Cajetanus, R. Salomon, et alii respondent, scilicet, Baana et Rechab militasse non sub Isoseth, sed sub Jonatha, quare favisse ejus filio Miphiboseth, et voluisse eum creare regem, ideoque conspirasse in necem Isoseth: sed Miphiboseth conspirationem eorum detulisse ad Isoseth, ejus vindictam illos metuentes fugisse, ac secreto reductos eum occidisse, ut Davidis gratiam inirent. Sed hæc mera est conjectura, nullum in Scriptura habens fundamentum.

S. QUI DORMIEBAT SUPER STRATUM SUUM MERIDIE, — ut multi in Italia aliquæ regionibus calidis meridiantur, et meridie levem somnum capiunt; nam aliqui sanctio medicorum est: « Somnum fuge meridianum. » Chaldaeus hunc somnum vocat, *somnum regum*, dicens, et ille (Isoseth) dormiens somnum regum; reges enim vigilantes, qui nocti saepe pro salute et negotiis regni excubare et noctes ducere insomnes coguntur, somnum captant a meridie. Sicut Epaminondas dux Thebanorum, his festa et convivia celebrantibus, indeque dormitantibus, excubare solebat, dicens: « Ego contra hostes pervigilo, ut vos secure convivemini; » vere aurea principis sententia. Idem Epaminondas cum quemdam e vigilibus dormientem transfixisset, ideoque nimis severitatis argueretur: « Talem, inquit, eum reliquit, qualem inveni; nimirum vita viventium vigilia, ideoque vita dormientium mors potius est, quam vita; » unde Christus in Evangelio crebro vigilare nos jubet.

ET OSTIARIA DOMUS PERGANS TRITICUM (jam trituratum, excimendo lapillos, paleas, etc., ac singula quasi grana seligendo, ut plane sint pura ad delicias) ORDORIVIT, — scilicet ex labore purgandi, æque ac ex æstu fessa in somnum incidit. Pulchram et perullem hæc de re tropologia affert S. Gregorius, lib. I *Moral.* cap. XVIII: « Ostiaria, ait, triticum purgat, cum mentis custodia discernendo, virtutes a vitis separant. Quæ si obdormierit, in mortem proprii domini insidiatore admittit; quia cum discretionis sollicitudo cessaverit, ad interficiendum animum malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollunt; quia mox honorum cogitationum germina auferunt, atque in inguine feriunt; quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire, est vitam mentis delectatione carnis perforare. » Damnum vero dormitantis hujus custodiae subijci, dicens: « Nequaquam vero Isoseth

iste hac morte succumberet, si non ad ingressum domus mulierem, id est, mollem custodiam ad mentis aditum deputasset. Fortis namque virilisque sensus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentia somnus opprimat, nec ignorantia error fallat. Unde bene et Isoseth appellatus est, qui custode femina hostilibus gladiis nudatur: Isoseth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est; quia, dum virtutes se agere astimat, subintrantia vitia nescientem necant. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectæ cogitationis. Hinc Salomon ait: Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. »

Eadem ad verbum ex S. Gregorio transcripsit Angelomus, Rupertus et Eucherius; unde liquet Eucherium hunc non esse S. Eucherium Lugdunensem Episcopum, qui centum et amplius annis S. Gregorium antecessit; sed Bedam vel quem illius avi.

Pollice discant hic principes vel per se vel per fidos amicos excubare, præsertim iis temporibus quæ ceteri dormiunt, ut meridie et nocti; hæc enim tempora captant hostes, ut incantans invadant et opprimant. Sic Philippus rex Macedonum, pater Alexandri Magni, cum in exercitu dormivisset, experrectus: « Tote, ait, dormivi, vigiliavi enim Antipater. » Ita Plutarchus in *Apophth.* Idem cum interdu dormiret, Græcique ad fores convenientes criminarentur illum, Parmenio eum defendens: « Nolite, inquit, admirari si nunc Philippus dormiat; nam quando vos dormibatis, ille vigilabat. » Vera est enim Platonis sententia, quam recenset Laertius lib. III: « Nemo dormiens ulla re dignus est, quia similis est mortuo. Somnus enim est imago mortis, uti aiebat Alexander Magnus, dicitans ex somno se colligere quod esset homo mortalis, non Jovis filius, uti nonnulli adulantes dicebant, teste Plutarcho. Inno saepe a somno itur in mortem. Unde Gorgias Leontinus sentiens soporem lethalem obrepere, amico pereunctans: « Quo pacto haberet? Somnus, inquit, jam incipit me fratri suo (morti) commendare. » Ita Elianus, lib. II.

6. INGRESSI SUNT AUTEM DOMUM LATENTER, ASSUMENTES SPICAS TRITICI, — ut frans et caedis Isoseth machinatio lateret, si cui vigili occurrerent; videbantur enim esse tritici messoræ, vel emplores et meroatores, ut vertit Chaldaeus, R. Salomon et alii; unde ex Hebreo veritas, *ingressi sunt in medium domus accipientium frumenta*, licet Hebraei apud S. Hieronymum putent eos gestasse spicas tritici, quod fingerent se eas quasi primitias et munera regi Isoseth oblaturos. Alii, ut spicas faciem tegeant, ne agnoscerentur. Alii censent eos spicas virentes detulisse ostiariæ, ut illa solita purgare triticum, spicas exfollicularet et tereret; itaque faceret polentam que prisca erat

in delictis; hoc enim feminarum erat opus. Unde Abigail polentam obtulit Davidi, ut ejus iram lemeret, lib. I, cap. XXV, 18. Ita Sanchez. Quæ conjectura est appositæ et verosimilis.

ET PERCUSSET EUM IN INGUINE. — Hebraice, *sub quinta*, sollicitè costa, quæ est ultima sub qua nihil est osseum, sed venter mollis, ideoque lecti et perforationi lethali opportuna.

11. QUANTO MAGIS NUNC, CUM HOMINES IMPII INTERFERERENT VIRUM INNOXIVM (1), etc. — Isoseth erat hostis et noxius Davidi, cum eoque de regno digladians; David tamen eum vocat « innoxivum, » quia vensebat eum bona fide existimare, ad se, quasi ad Saulis regis defuncti filium regnum pertinere; nec enim ei liquido constabat illud ex Dei dono ad Davidem esse translatum: licet enim forte audisset Davidem a Samuele unctum in regem, tamen jus Davidis ei non erat liquidum; nam excipere poterat ac dicere Davidem unctum quidem in regem, sed suæ tribus Judæ duntaxat, ceteras ergo tribus ad se spectare; aut, Davidem unctum quidem esse in regem, sed ut regnaret eo casu, quo stirps regia Saulis defecet ut illi succederet; jam autem hanc stirpem necdum defecisse, sed in se pedurare, quare Davidem non posse, exclusa stirpe regia, regnum suum invadere.

12. INTERFERENT EOS. — Fecit id David, ut amoliretur a se suspicionem populi, quod ipse secreto auctor vel conscius fuisset caedis Isoseth. Rursum ut amorem suum erga Saulem et Isoseth.

(1) Vere erat innoxivus, sui enim amici contendebant scriber ad illum pertinere Saulis regnum.

licet sibi inimicos ostenderet; itaque clementiæ et beneficiæ famam sibi apud omnes tribus conciliaret, quæ magnam regi apud subditos benevolentiam et auctoritatem conciliat. *Tertio*, ut quasi rex et judex puniret tantum scelus, ac inquam eadem regis ulcisceretur. Corpus enim regum omnibus inviolabile esse debet.

Porro Theodoretus et Abulensis censent Davidem hos regicides crucifixisse. Iosephus, lib. VII, cap. II, ait eos exquisitissimis tormentis fuisse affectos; sed nil tale habet Scriptura, quæ induit eos illico fuisse occisos, ideoque gladio vel lancea confossos, ac mox manus quibus eadem pararunt, et pedes, quibus ad eam contenderant, fuisse præcisos, et suspensos ad perpetuum sceleris memoriam et vindictam.

CAPUT AUTEM ISOBETHI TULERUNT ET SEPELIERUNT IN SEPULCRO ABNER IN HEBRON, — quia Hebron erat locus quasi sanctus, consecratus sepulture Abrahamæ, Isaac et Jacob, et ut multi volunt, Adæ. Vide dicta *Josue* XIV, 15.

Porro pompam funeris David non exhibuit Isoseth, quam exhibuerat Abner, tum quia Abner in ditione sua erat occisus juxta Hebron, Isoseth vero extra limites regni sui; tum quia Isoseth perpetuo adversarius erat Davidi; Abner vero ab Isoseth transierat ad Davidem, ad eumque ceteras tribus tradidit satagabat. Dicitur enim Abner occideretur, vehementer omnino erat multorum suspicio, Davidis jussu vel aucta, eum fuisse occisum; quare ut hanc suspicionem abnerem, opus fuit illi summe honorare Abnerem in funere. Ita Abulensis, Sallianus et alii.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Undecim tribus creant sibi unquamque Davidem regem in Hebron. Mox, vers. 6, David Jebusæis cæcis extorquet arcem Sion, in qua Hiram curat ædificari domum Davidi; ubi David, vers. 13, multiplicat uxores et filios. Denique, vers. 18, cædit Philisteos primo, et secundo, vers. 23, dante Deo signum Davidi, sonitum gradientis in cacumine pyrorum.

1. Et venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, dicentes: Ecce nos, os tuum et caro tua sumus. 2. Sed et heri et nudistertius, cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens Israel; dixit autem Dominus ad te: Tu pascas populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. 3. Venerunt quoque et seniores Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David fedus in Hebron coram Domino; unxeruntque David in regem super Israel. 4. Filius triginta annorum erat David, cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit. 5. In Hebron regnavit super Judam septem annis et sex mensibus; in Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel et Judam. 6. Et abiit rex, et omnes viri qui erant cum eo, in Jerusalem ad Jebusæum habitatorem terræ, dictumque est David hæc. 7. Cœpit autem David arcem Sion, hæc est civitas David. 8. Proposuerat enim David in